

ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์
ในบริบทของพระพุทธศาสนา

SACRED BELIEFS BASED ON LEGENDS OF 5 FLOATING BUDDHA IN BUDDHISM IMAGES

พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนโต (สุทนต)

PhramahaNarongsak Sudanto (Suthon)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongrajavidyalaya University

Email: narongsag@gmail.com

Received 25 February 2024; Revised 2 January 2025; Accepted 18 January 2025.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อของพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ตามตำนานเล่าขาน 2) เพื่อศึกษาหลักธรรม ความศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อของพระพุทธรูป 5 องค์ ในบริบทพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา ดำเนินวิจัยด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน/รูป และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือก กลุ่มเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส, กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา และกลุ่มผู้มีเชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า 1) เกิดจากความเชื่อ ความคิด ค่านิยม และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 2) หลักที่เชื่อมโยง ประกอบด้วย อธิษฐาน ธรรม 4 สัปปริสธรรม 7 และอิทธิบาท 4 เป็นหลักเหตุผลในการพัฒนาตนเอง เน้นการพูดถึงในเรื่องอิทธิฤทธิ์ แต่สื่อในทางหลักอริยฐานธรรม และยังคงความศักดิ์ 5 พระองค์ เพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาให้คงอยู่ และ 3) เกิดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชน เพื่อให้การฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ที่มีความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ที่ต้องมีการสนับสนุนในทางพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ในการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ ศึกษารูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวกับตำนานและการเล่าขานถึง ประเพณีลอยน้ำของพระศักดิ์สิทธิ์ ในรูปแบบที่หลากหลาย ควรมีใช้สื่อในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญของความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 พระองค์เพื่อนำเสนอเนื้อหาสู่ทางสังคมต่อไป

คำสำคัญ: ความศักดิ์สิทธิ์, ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา, พระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์

Abstract

This research aims to 1) study the origins, sacredness, and beliefs surrounding the five floating Buddha statues according to traditional legends; 2) examine the Dhamma principles, sacredness, and beliefs of the five Buddha statues within the context of Buddhism; and 3) analyze the sacredness and beliefs based on the legends of the five floating Buddha statues in the context of Buddhism. The research employs a qualitative methodology, using in-depth interviews with a purposively selected sample of 12 individuals/monks and focused group discussions. The researcher selected groups comprising abbots and assistant abbots, Buddhist scholars, and experts in Buddhism, totaling 10 individuals/monks.

The findings reveal that : 1) The beliefs, thoughts, values, and practices related to the floating Buddha statues stem from faith and tradition. 2) The principles involved include Adhittanadhamma (principle of determination), Sappurisa-dhamma (qualities of a good person), and Iddhipada (paths of accomplishment), which serve as rational foundations for self-development. While emphasizing the miraculous aspects, the communication also focuses on the principles of Adhittanadhamma, maintaining the sacredness of the five Buddha statues to foster enduring faith. 3) The dissemination and promotion of these beliefs aim to revive traditional customs, local wisdom, and cultural heritage. These practices, which are rooted in faith, values, and norms, require support within the Buddhist context.

The knowledge derived from this research will be beneficial in exploring various formats related to the legends and narratives surrounding the tradition of floating sacred Buddha statues. It also highlights the importance of using media to study significant events concerning the sacredness and beliefs tied to the legends of the five floating Buddha statues, with the goal of presenting this content to society.

Keyword: Sacred, Belief of Buddhism, 5 Floating Buddha

บทนำ

พระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาแห่งมนุษยชนที่ไม่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ โดยมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาผู้ก่อตั้งได้อุบัติขึ้นท่ามกลางนานาลัทธิศาสนา ซึ่งกำลังแข่งขันและขัดแย้งกันอย่างรุนแรง เกิดก่อน ค.ศ. ประมาณ 588 ปี หรือก่อน พ.ศ. ประมาณ 45 ปี คิดตามปีที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ (Sucheep Punyanupap, 2008: 21) หลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานประมาณ 200 กว่าปี พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 ณ พระนครปาฏลิบุตร หลังจากเสร็จสิ้นการสังคายนาแล้วได้ทรง

ส่งได้ทรงส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ รวม 9 สาขาบรรดา 9 สายนั้น พระโสมณะ และพระอุตตระ เป็นสายหนึ่ง นำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานในอาณาจักรสุวรรณภูมิ ซึ่งสันนิษฐานกันว่า ได้แก่ จังหวัดนครปฐม แต่ทางพม่าว่า สุวรรณภูมิได้แก่ เมืองสะเทิม ในพม่าภาคใต้ (Phra Phromkhunaporn, 2005: 143) ต่อมาได้ขยายไปสู่ดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาค พระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนประเทศไทยหรือสุวรรณภูมิตั้งแต่ในสมัยปลายพุทธศตวรรษที่ 3 หรือต้นพุทธศตวรรษที่ 4 หลังจากการส่งสมณะทูตของพระเจ้าอโศกมหาราช แต่เดิมดินแดนแถบนี้ เชื่อกันว่า มีการนับถือผี สาง เทวดา หรือมีความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เมื่อพระพุทธศาสนาแพร่เข้ามา พระโสมณะและพระอุตตระได้แสดงพรหมชาลสูตร ให้ประชาชนชาวสุวรรณภูมิเลื่อมใส ซึ่งกล่าวกันว่าการที่พระเถระทั้งสองได้แสดงพรหมชาลสูตรนั้นก็เพื่อให้ชาวสุวรรณภูมิได้เข้าใจถึงความเชื่อหรือพิธีต่างๆ และสอนให้มีความสอดคล้องกับความเชื่อของตน และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ต่อจากนั้นท่านทั้งสองก็ประกาศสั่งสอนพระธรรมวินัย ทำการบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรทั่วไป ต่อมาก็ได้ขยายไปในดินแดนใกล้เคียงทั้ง

วัดในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปฐมโพธิกาล โดยการถวายอุทยาน เวฬุวันของพระเจ้าพิมพิสาร ด้วยพระราชดำริว่า “หม่อมฉันขอถวายอุทยานเวฬุวันนั้น แต่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข พระพุทธเจ้าข้า” พระพุทธองค์ทรงรับอารามแล้ว ทรงแสดง ธรรมิกถาให้พระเจ้าพิมพิสารสมาทานอาภายาธุรีน เรืองต่อมาพระพุทธองค์ ได้ทรงแสดงธรรมิกถารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาราม” (Wi.M. (Thai) 4/59/71-72.) ตั้งแต่นั้นมาจึงได้เริ่มมีวัดเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน วัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษา อบรม ให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพตำราแพทย์แผนโบราณและศิลปกรรมแขนงต่างๆ ใช้ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองรวมทั้งเป็นสถานที่สงเคราะห์ทางจิตใจแก่ประชาชน ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่ง ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาตลอดมา (Buddhist Places Division, Department of Religious Affairs, 2002: 2) และเป็นเหมือนสถานที่รวมจิตใจของผู้คนในชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นๆ เพราะวัดถือได้ว่าเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นที่พักทางใจและเป็นที่หาความสงบทางใจได้ดีที่สุดบทบาทของวัดในอดีตเป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระภิกษุสงฆ์ รับการฝึกฝนอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น เป็นสถานสงเคราะห์ ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยเลี้ยงชีพ เป็นสถานพยาบาล ที่แจกจ่ายบอกยาและรักษาคน เจ็บป่วย เป็นที่พักคนเดินทาง เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์และหาความรู้ต่างๆ เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ เป็นที่ใกล้เคียงข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษา แก้ปัญหาชีวิตและความทุกข์ต่างๆ เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ เป็นคลังพัสดุซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานวัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุม เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม (Phrarajawramuni, 1984: 205-206)

ตำนานพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 ฟัน้องอันศักดิ์สิทธิ์ (พุทธเบญจภาคี) มีตำนานกล่าวว่า กาลครั้งหนึ่งมีพี่น้องชาวเมืองเหนือ 5 คน บวชเป็นพระภิกษุในบวรพระพุทธศาสนา ได้สำเร็จเป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน มี

ฤทธิ์อำนาจทางจิตมาก ได้พร้อมใจกันตั้งสัจจะอธิษฐานว่า “เกิดมาชาตินี้จะขอบำเพ็ญบารมีช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ แม้ตายไปแล้ว ก็สร้างบารมีช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ต่อไป จนกว่าจะถึงซึ่งนิพพาน” ครั้นพระอริยบุคคลทั้งห้าองค์นี้ดับขันธไปแล้ว ก็เข้าสถิตอยู่ในพระพุทธรูปทั้งห้าองค์ มีความปรารถนาจะช่วยปลดปล่อยทุกข์ให้คนทางเมืองได้ จึงพากันแสดงฤทธิ์ปาฏิหาริย์ให้พระพุทธรูปทั้งห้าองค์ลอยน้ำมาทางใต้ตามแม่น้ำสายหลักของภาคกลางทั้ง 5 สาย ได้แก่ 1) ลำน้ำเจ้าพระยา ขึ้นประดิษฐานอยู่ที่วัดบางพลีใน จังหวัดสมุทรปราการ นาม “หลวงพ่อดโต” 2) ลำน้ำเพชรบุรี ขึ้นประดิษฐานอยู่ที่วัดเขาตะเครา จังหวัดเพชรบุรี นาม “หลวงพ่อด(ทอง) วัดเขาตะเครา” 3) ลำน้ำบางปะกง ขึ้นประดิษฐานอยู่ที่วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา นาม “หลวงพ่อดโสธร” 4) ลำน้ำแม่กลอง ขึ้นประดิษฐานอยู่ที่วัดเพชรสมุทรวรวิหาร (วัดบ้านแหลม) จังหวัดสมุทรสงคราม นาม “หลวงพ่อบ้านแหลม” 5) ลำน้ำนครชัยศรี ขึ้นประดิษฐานอยู่ที่วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม นาม “หลวงพ่อดไร่ขิง” (Boonnamphaam, 2021: Online)

ในขณะที่บางตำนานก็กล่าวไว้ว่า การที่พระพุทธรูปทั้ง 5 ลอยน้ำมานี้ ก็เพราะเมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ข้าศึกได้เผาไฟเพื่อหลอมนเอาทองที่หล่อจากองค์พระพุทธรูป ชาวบ้านเองก็ต้องการจะรักษาพระพุทธรูปไว้ จึงเอาปูนบ้าง รีดน้ำมันบ้าง ไปพอกไว้ที่องค์พระเพื่อให้ดูไม่สวยงามและปกปิดความมีค่าไว้จากข้าศึก แต่เมื่อไม่อาจปกป้องได้ไหวจึงขนย้ายพระพุทธรูปสำคัญลงแพไม้ไผ่ล่องมาตามแม่น้ำเพื่อไม่ให้ข้าศึกล่าลาย ด้วยน้ำหนักขององค์พระ เมื่อวางพระลงบนแพไม้ไผ่จึงดูเหมือนพระพุทธรูปลอยมาตามน้ำ จนผู้พบเห็น ถือเป็นเรื่องปาฏิหาริย์ที่พระพุทธรูปองค์ใหญ่น้ำหนักมากจะสามารถจะลอยน้ำได้

วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนใหญ่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา วัดกับชุมชนเป็นสิ่งที่คู่กันมาแต่โบราณกาล วัดเป็นศาสนสถานทางพุทธศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งขนาด ประเภท พื้นที่ ฐานะและการจัดกิจกรรม วัดจึงเป็นที่พึ่งของประชาชนทางจิตใจและปัญญา ตลอดจนเป็นศูนย์กลางของชุมชนตามบทบาทหน้าที่พึงปฏิบัติของวัด

วัดจะดำรงรักษาความเป็นวัดได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการของพระพุทธศาสนาประกอบด้วยองค์ 3 คือ องค์แรก สะอาด คือ ศีล องค์ที่ 2 สงบ คือ สมาธิและองค์ที่ 3 คือ สว่าง คือปัญญา วัดจะต้องดำรงรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของความเป็นวัดอย่างแท้จริง เช่น วัดพระแก้วหรือวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งเป็นวัดไม่มีพระสงฆ์ มีปูชนียวัตถุและปูชนียสถาน เป็นที่ประดิษฐานของสถาบันศาสนา ยิ่งใหญ่ ที่มีสะอาด สงบและสว่าง ร่มรื่น สร้างความรู้สึกที่ประทับใจ วัดป่าดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวัดขนาดกลาง ที่ทุกเพศทุกวัย ทุกเชื้อชาติโดยเฉพาะชาวเขามาเข้าวัดเพื่อบวชเรียน ศึกษา พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคมได้ในท่ามกลางความสะอาดสงบและสว่าง เช่นวัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นวัดในชนบทอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านมีสภาพเป็นป่าไม้ มีโบสถ์ มีประชาชนรอบๆ วัด รวมทั้งชาวต่างประเทศ ต่างก็เข้าไปทำบุญ ศึกษาปฏิบัติธรรมและทำกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย วัดต่างๆ เหล่านี้ จึงสามารถสร้างบทบาทหน้าที่ของวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนเป็นที่พึ่งของประชาชน เป็นแหล่งศึกษาสำหรับการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี วัดมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยววัด

ประจำจังหวัด ที่สำคัญในประเทศไทย ปัจจุบันวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเยี่ยมชมวัด

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา จำนวน 5 วัด ได้แก่ 1) วัดไร่ขิง 2) วัดบางพลีใหญ่ใน 3) วัดเขาตะเครา 4) วัดโสธรวรารามวรวิหาร และ 5) วัดบ้านแหลม เพื่อศึกษาด้านานและการเล่าขานถึงบารมีประเพณีลอยน้ำ และอนุรักษ์วิถีศรัทธาต่อประชาชนที่มีต่อพระศักดิ์สิทธิ์ 5 องค์ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อของพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ตามตำนานเล่าขาน
- 2 เพื่อศึกษาหลักธรรม ความศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อของพระพุทธรูป 5 องค์ ในบริบทพระพุทธศาสนา
- 3 เพื่อวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำศักดิ์สิทธิ์ในลุ่มแม่น้ำ

การศึกษาเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนามีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยเรื่อง ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานพระพุทธรูปลอยน้ำสรุปได้ดังนี้

เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์ และคณะ ได้อธิบายว่า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ ความเชื่อในไตรสรณคมน์ เชื่อในความมีอยู่จริงของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เชื่อว่าไตรสรณคมน์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและนำทางชีวิต ความเชื่อในกฎแห่งกรรม เชื่อว่าชีวิตมีการเวียนว่ายตายเกิด การกระทำในปัจจุบันมีผลต่ออนาคต และการกระทำในอดีตมีผลต่อปัจจุบัน ความเชื่อในบาป บุญ สวรรค์ นรก เชื่อว่าบาปและบุญส่งผลต่อการเกิดใหม่และชะตาชีวิต เชื่อว่าสวรรค์และนรกมีอยู่จริงตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ความเชื่อในนิพพาน เชื่อว่าการหมดสิ้นกิเลสและการบรรลุนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด เชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสอนสามารถทำให้บุคคลบรรลุสภาวะนิพพานได้

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ โดยระบุว่าประเพณีส่วนรวมของชาติ เช่น ประเพณีการบวช ประเพณีแต่งงาน และประเพณีการเกิด มีลักษณะเหมือนกันในทุกท้องถิ่น แต่รายละเอียดอาจแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ความแตกต่างของประเพณีในแต่ละภูมิภาคมีปัจจัยมาจากสิ่งแวดล้อม 3 ประการ ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ความแตกต่างในภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น 2) สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่เกิดจากวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่น ภาษา ประเพณี กิจกรรม การละเล่น และสิ่งต่าง ๆ ที่สร้าง

และถ่ายทอดไว้ ซึ่งสะท้อนความคิด ความรู้สึก และความเชื่อของคนในสังคม และ 3) สิ่งแวดล้อมทางสังคม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนที่มีการกำหนดขอบเขตและบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน

อมรา ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์ ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) วัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่คนรุ่นหลังเรียนรู้และสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน เช่น การถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า 2) วัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม ทั้งวัฒนธรรมที่ค้นพบสมัยก่อนประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุต่างๆ วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมมนุษย์ที่ได้จัดสรรขึ้น เพื่อใช้ในการดำรงอยู่ สามารถจำแนกได้เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่ก่อประโยชน์ในด้านความสะดวกสบายทางกาย วัสดุได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเครื่องที่ก่อให้เกิดความสุขทางใจ อันได้แก่ความคิด ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยม ศีลธรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้ ต่างก็หล่อมล้ากันอยู่ แยกแยะไม่ขาด และในสังคมหนึ่ง ๆ ก็จะมีวัฒนธรรมทั้งสองในลักษณะที่สมดุลกัน

สรุป ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแห่งเดียวที่มีพระพุทธรูปต่างๆ มากมาย โดยในเนื้อหาจะกล่าวถึง พระพุทธรูปเก่าที่ไม่ทราบประวัติ แต่รู้แน่ชัดว่ามาจากทางน้ำ ประกอบกับท่านมีความศักดิ์สิทธิ์ จึงเชื่อกันว่าท่านแสดงอิทธิฤทธิ์ลอยน้ำมา พระพุทธรูปตามตำนานดังกล่าวที่มีชื่อเสียงเล่าลือกันในปัจจุบัน ส่วนใหญ่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพนับถือต่อชาวบ้านมากมาย เช่น การขอน้ำมนต์รักษาโรคต่างๆ ได้ มีความศักดิ์สิทธิ์เลื่องลือ และมีความศักดิ์สิทธิ์พระพุทธรูปเกิดปาฏิหาริย์ ทำให้อลอยน้ำได้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเรื่อง “ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา” พื้นที่วิจัย ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 วัด ได้แก่ 1) วัดไร่ขิง พระอารามหลวง 2) วัดบางพลีใหญ่ใน 3) วัดเขาตะเครา 4) วัดโสธรวรารามวรวิหาร 5) วัดเพชรสมุทรวรวิหาร โดยมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยศึกษาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น พระไตรปิฎก (ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) และอรรถกถา รวมถึงคัมภีร์สำคัญอื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำราของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), บทความทางวิชาการของ ศ.ดร.สุชีพ ปุญญานุภาพ, งานวิจัยเรื่องพระพุทธรูปลอยน้ำของ ดร.สมชาย บุญเลิศ, รวมถึงบทความจากวารสารวิชาการ เช่น วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา และวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปลอยน้ำ นอกจากนี้ยังใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น บันทึกประวัติศาสตร์ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น หนังสือ “ความศักดิ์สิทธิ์ในคติชน” ของ ดร.วิมล ฉัตรวิสัย และ

บทความจากหนังสือพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ และมติชน รวมถึงงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลในส่วน
ของความหมาย ความเป็นมา รูปแบบ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม
เกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการลงภาคสนามด้วยการเก็บรวบรวม
ข้อมูลในเชิงลึก ซึ่งเป็นทำการสัมภาษณ์ จำนวน 12 คน/รูป และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/
คน โดยวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Person) จากกลุ่มเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นพระภิกษุที่
ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสในวัดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปลอยน้ำ มีประสบการณ์ในการ
บริหารจัดการวัดและการปฏิบัติศาสนกิจที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปลอยน้ำ, กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธ
ศาสนา มีผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะ
ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา มีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับตำนาน ความ
เชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูป
ลอยน้ำ ซึ่งสามารถอ้างอิงและให้ข้อมูลความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ
5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา ที่ชัดเจนมากขึ้น โดยใช้หลักเกณฑ์ในการวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) เกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5
องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์องค์ความรู้ รูปแบบ กระบวนการ และผลลัพธ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล
โดยวิจัยศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การ
ประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เพื่อประมวลองค์ความรู้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1) วิเคราะห์การสนทนากลุ่มจากบุคคลที่เลือกสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการทอเทปสัมภาษณ์แล้วนำมา
ทำการวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของ
พระพุทธศาสนาแบบจับประเด็น ตลอดทั้งการออกภาคสนามเพื่อศึกษาความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่า
ขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา

2) นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (focus group) ใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic
induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงพร้อมจำแนกอย่างเป็นระบบแล้วจึงนำมาตีความหมาย เชื่อมโยง
ความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้
เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อวิเคราะห์ประเด็นใดแล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลใน
ประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาความเป็นมาความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อของพระพุทธรูปลอยน้ำ 5
องค์ ตามตำนานเล่าขาน พบว่า พระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ประกอบด้วยหลวงพ่อดำวัดไร่ขิง หลวงพ่อโตวัดบาง
พลีใหญ่ใน หลวงพ่อทองวัดเขาตะเครา หลวงพ่อโสธรวัดโสธรวราราม และหลวงพ่อบ้านแหลมวัดเพชรสมุท

ล้วนมีตำนานเกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์และอิทธิฤทธิ์ การแสดงอานุภาพเวทมนตร์ ความเมตตา และความซื่อสัตย์ตามความเชื่อดั้งเดิม บางองค์มีตำนานลอยน้ำมาเอง เช่น หลวงพ่อโตที่ลอยมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา และหลวงพ่อบ้านแหลมที่ชาวบ้านค้นพบในแม่น้ำ ส่วนหลวงพ่อทองและหลวงพ่อโสธรมีการเล่าขานคล้ายคลึงกันว่า เป็นพระศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านร่วมใจนำขึ้นประดิษฐานในวัด ความเชื่อเกี่ยวกับการสัมผัสผู้เกี่ยวข้องเผยว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำแสดงรากฐานความเชื่อส่วนบุคคลและวัฒนธรรมสังคม โดยเชื่อมโยงกับไสยศาสตร์ การอธิษฐาน และการบวงสรวง หลายคนเชื่อว่าพระศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลให้ค้าขายรุ่งเรืองและสมปรารถนา ความเชื่อนี้ได้รับการสืบทอดผ่านรุ่นสู่รุ่นและสะท้อนอิทธิพลจากประเพณีและสิ่งแวดล้อมในแต่ละภูมิภาค การวิเคราะห์ในบริบทพระพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางศาสนา ที่มีบทบาทในการพัฒนาจิตใจและศีลธรรม การอธิษฐานช่วยเสริมสร้างสัจจะความอ่อนน้อมถ่อมตน แม้บางเรื่องจะขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ แต่ยังคงเป็นแรงศรัทธาที่สืบทอดในวิถีชีวิตชาวพุทธ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาหลักธรรม ความศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อของพระพุทธรูป 5 องค์ ในบริบทพระพุทธศาสนา พบว่า 1. หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง การศึกษาพบว่าความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปลอยน้ำทั้ง 5 องค์ สอดคล้องกับหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ อธิษฐานธรรม 4 สร้างความมุ่งมั่นและจุดยืนเพื่อพัฒนาตน สัมปยุตธรรม 7 และ อิทธิบาท 4 เสริมสร้างเหตุผลและความเคารพศรัทธาการเผยแผ่เรื่องราวช่วยประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม 2. ความศักดิ์สิทธิ์ในบริบทพระพุทธศาสนา พระพุทธรูปลอยน้ำเป็นสัญลักษณ์ของความสงบ ความเมตตา และการหลุดพ้น เป็นเครื่องสะท้อนความเจริญของสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม อิทธิฤทธิ์ของพระพุทธรูปช่วยกระตุ้นศรัทธาและความเคารพในพระพุทธศาสนา 3. หลักปาฏิหาริย์และประสบการณ์ทางศาสนา ปาฏิหาริย์ที่เล่าขานสร้างขวัญกำลังใจและความเป็นสิริมงคล สร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนปฏิบัติธรรม ช่วยสืบสานวัฒนธรรมและทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของพระพุทธรูปลอยน้ำเสริมความเชื่อในอำนาจทางจิตและการตั้งจิตอธิษฐานเพื่อประโยชน์ของสัตว์โลกตำนานพระพุทธรูปลอยน้ำแสดงถึงความเชื่อ ความศรัทธา และบทบาทในพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการพัฒนาจิตใจและการรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม โดยความศักดิ์สิทธิ์ช่วยเชื่อมโยงผู้คนผ่านความเชื่อและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ที่ 3 การวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา พบว่า 1. ความเชื่อด้านพิธีกรรม วัฒนธรรม และตำนานเล่าขานพิธีกรรมเกิดจากการปฏิบัติที่สืบทอดจากสิ่งแวดล้อมทั้งภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม สะท้อนถึงค่านิยมและศีลธรรมที่สร้างความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ วัฒนธรรม ความเชื่อเป็นส่วนสำคัญในวิถีชีวิต เกิดจากการหลอมรวมระหว่างจิตใจและประเพณี แม้เทคโนโลยีจะพัฒนา ความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอิทธิพล ตำนานเล่าขานตำนานหลวงพ่อโสธร หลวงพ่อทอง และหลวงพ่อบ้านแหลม มีการอัญเชิญพระพุทธรูปจากแม่น้ำแม่กลองหรือการพบในสถานการณ์พิเศษ สะท้อนความเชื่อในอิทธิฤทธิ์และการปกป้องชุมชน 2. การวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ในมุมมองทางวิทยาศาสตร์ การลอยน้ำของพระพุทธรูปหนักกว่า 300 กิโลกรัม อธิบายได้ด้วยหลักความหนาแน่นและปริมาตรที่สัมพันธ์กับการลอยตัว ความเชื่อมโยงกับเรือเหล็ก แสดงให้เห็นว่าความหนาแน่นและการออกแบบมีผลต่อการลอยน้ำ ความศักดิ์สิทธิ์ที่อธิบายด้วยวิทยาศาสตร์ช่วยเสริมความน่าเชื่อถือใน

มุมมองที่มีเหตุผล 3. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและการยืนยันตำนาน การอนุรักษ์วัฒนธรรม พิธีกรรมและงานประจำปี การยืนยันข้อมูลจากกลุ่มชนทนา ต่อยอดความเชื่อมโยงระหว่างตำนานและศรัทธาในอดีตถึงปัจจุบัน การส่งเสริมประเพณีและศรัทธา การรักษากิจการกรมที่เชื่อมโยงกับพระศักดิ์สิทธิ์ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและบารมี ตำนานและความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ เป็นมากกว่าความเชื่อทางศาสนา แต่ยังเชื่อมโยงกับวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ประเพณี แสดงถึงบทบาทของศาสนาในสังคมและการหลอมรวมศรัทธาที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1) ความเป็นมาของพระพุทธรูป 5 พระองค์พระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา มีดังนี้

1.1) ความศักดิ์สิทธิ์พระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา พบว่า คนในสมัยนั้นมีความเชื่อในเรื่องของพระพุทธรูปและพระศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นความเชื่อส่วนบุคคล เกิดจาก ความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม จารีตระเบียบ แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องไสยศาสตร์ บางเรื่องเกิดจากความเชื่อในส่วนของคุณบุคคลตามตำนาน และเรื่องเล่าต่างๆ บางท่านเชื่อว่า พระศักดิ์ลุ่มแม่น้ำเข้ามา ก็ทำให้ความเชื่อเพิ่มมากขึ้น บางคนก็เชื่อว่าทำให้ค้าขายดีขึ้น ใครมาบนบานขออะไรก็ได้สิ่งที่ดีไป ส่วนในแง่ของการอธิษฐาน คือ การพัฒนาจิตใจ หรือเรียกว่าสัจจะ เมื่อเราได้อธิษฐานสิ่งใดไป ทำให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อสิ่งนั้น สอดคล้องงานวิจัยของ Channipa Duangwilai (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตำนานพระพุทธรูปในชุมชนชายแดนไทย-ลาว: การสื่อความหมายทางวัฒนธรรมและบทบาทการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม” พบว่า ตำนานพระพุทธรูปเป็นเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์กล่าวถึงประวัติความเป็นมา อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปสำคัญที่ประดิษฐานอยู่ในชุมชนชายแดนไทย-ลาว ซึ่งคนในชุมชนให้ความเคารพศรัทธาและเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า การถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรูปนอกจากจะสื่อความหมายทางวัฒนธรรมแล้ว พระพุทธรูปยังมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนชายแดนไทย-ลาว อีกทั้งยังสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมพุทธศาสนาในชุมชนอุษาคเนย์

1.2) ความเชื่อของพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา พบว่า ความเชื่อนั้นเกิดจากสิ่งที่ปลูกฝังจากคนรุ่นก่อน สู่คนรุ่นหลัง โดยมีมานานแล้ว ขึ้นอยู่กับเรื่องราวที่ได้จากประสบการณ์ บางอย่างสามารถเชื่อได้ และบางอย่างไม่สามารถหาข้อสรุปได้ อย่างกรณีของพระพุทธรูปลอยน้ำ บางก็เชื่อว่ามาจากตำนานของชาวบ้าน แต่ละคนจะให้ข้อมูลไม่เหมือนกันในแต่ละตำนาน ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมา เช่น บ้างก็เชื่อว่าต้องมี บ้างก็เชื่อว่าเป็นการบวงสรวง ตามที่สัมภาษณ์นั้นจะเป็นความเชื่อส่วนบุคคลเป็นส่วนมาก และความเชื่อของพระพุทธรูปก็มีหลายตำนาน ที่เกิดขึ้นแตกต่างจากสภาพแวดล้อม ภูมิภาค และจารีตประเพณี สอดคล้องงานวิจัยของ Onwattana Chinphan (2010) “ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแสดงละครรำแก้บนประกอบพิธีกรรมความเชื่อ : กรณีการแสดงที่วัดบ้านแหลม จังหวัด

สมุทรสงคราม” พบว่า วัดบ้านแหลมหรือวัดเพชรสมุทรวรวิหาร จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นวัดที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบ้านแหลม อันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงมีประชาชนให้ความเคารพบูชาเป็นอย่างมาก รวมถึงการขนานศาลกล่าวขอพรกราบไหว้เป็นประจำด้วยดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องสังเวยต่าง ๆ และละครรำแก้บนหรือละครแก้บน

2) ผลการศึกษาหลักธรรม ความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อของพระพุทธรูป 5 องค์ ในบริบทพระพุทธศาสนา พบว่า 1) หลักที่เชื่อมโยง ประกอบด้วย อธิษฐานธรรม 4 สัมปยุตธรรม 7 และอิทธิบาท 4 ที่นำไปสู่ความเคารพและศรัทธา สร้างทัศนคติ รู้จักหลักเหตุผล เป็นจุดยืนสำหรับการพัฒนาตนเอง 2) การพูดถึงในเรื่องอิทธิฤทธิ์ แต่สื่อในทางหลักอริยธรรม และยังคงความศักดิ์ 5 พระองค์ เพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาให้คงอยู่ 3) เกิดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชน นักท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแก่กันและกัน สอดคล้องงานวิจัยของ Chailairudee Yuwanasiri and others (2005) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารัตนสถานพันบ้านล้านนาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจากเอกสารโบราณ” พบว่า ตำนานพระเจ้าเลียบโลกเป็นตำนานที่กล่าวถึงการเผยแผ่เข้ามาของพระพุทธศาสนาในล้านนา โดยกล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้าเพื่อทรงประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ พระเกศาธาตุ พระพุทธรูปและทรงตรัสพยากรณ์ชื่อบ้านนามเมือง รวมถึงอนาคตของพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น มูลเหตุของการเขียนตำนานพระเจ้าเลียบโลกเป็นผลมาจากเหตุการณ์ วิวาทะเกี่ยวกับความขัดแย้งเรื่องพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ในล้านนาและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางศาสนาและสถาบันทางการเมือง โดยการกล่าวถึงภูมิสังคมทางศาสนา กล่าวคือการผนวกขอบเขตดินแดนทางการเมืองและศาสนาเข้าด้วยกัน ทำให้มีการเขียนตำนานและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามากมาย ในราวพุทธศตวรรษที่ 20 โดยได้มีการกล่าวถึงบรรพตฐานทางสังคมและการขัดเกลาทางสังคม รวมทั้งการสอดแทรกคติชนวิทยาเกี่ยวกับการยอมรับและความขัดแย้งของความเชื่อดั้งเดิมกับพระพุทธศาสนาและจากการศึกษาด้านตำนานพระเจ้าเลียบโลก

3) ผลการวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา

3.1) ความเชื่อตามตำนานเล่าขานของพระศักดิ์สิทธิ์ 5 พระองค์ พบว่า ตามตำนานจะพบหลายตำนาน เช่น หลวงพ่อโสธร หลวงทอง หลวงพ่อบ้านแหลม หลวงพ่อวัดไร่จิง โดยบางก็เป็นเหตุการณ์ พบพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งลอยปริ่มน้ำอยู่ไม่ไกลนัก เป็นพระพุทธรูปยืนปางอุ้มบาตร จึงได้อัญเชิญขึ้นเรืออีกลำหนึ่ง บางก็เกิดจาก เหตุการณ์จากระพุทธรูปได้ลอยไปถึงลำน้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม และ เกิดจากการอัญเชิญพระพุทธรูปประดิษฐานในแพลอยตามน้ำมาจึงดูเหมือนพระพุทธรูปลอยน้ำมา โดยเป็นพระพุทธรูปเก่าที่ไม่ทราบประวัติ สอดคล้องงานวิจัยของ Praphan Kulvinitchai (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์เรื่องพระพุทธรูปในฐานะปูชนียวัตถุของชาวพุทธ” พบว่า แนวคิดเรื่องการสร้างพระพุทธรูปและมีพัฒนาการมาจนปัจจุบันนั้นตามหลักฐานเอกสารทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิเช่นพระไตรปิฎก อรรถกถาและตำราวิชาการต่างๆ ที่สืบค้นได้ ดังนี้ 1) ในคัมภีร์พระไตรปิฎกพบคำว่ารูปปฏิมา ส่วนในอรรถกถาพบคำว่าพระปฏิมาอยู่หลายที่แต่มีอยู่หนึ่งที่หนึ่งมีความหมายที่คล้ายตามคำว่าSculpture หมายถึงประติมากรรมเช่นข้อความว่าเจดีย์

คือ พระปฏีมา (พระพุทธรูป คำนวณเส้นนั้นมาในอรรถกถาซึ่งมีขึ้นภายหลังพระไตรปิฎกหลายร้อยปี ในช่วงที่พระพุทธรูปโกศอาจารย์นั้นพระพุทธรูปในลังกาคงได้รับจากอินเดียต่างๆ แล้ว หรือในการทำสังคายนาแต่ละครั้งคงเพิ่มเติมภาษาร่วมสมัยในครั้งนั้นๆ

3.2) การวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ตามหลักทางวิทยาศาสตร์ พบว่า 1) กรณีพระพุทธรูปหนักกว่า 300 กก. ลอยน้ำได้ เกิดจากความหนาแน่นของของเหลว ถึงแม้ว่าพระพุทธรูปดังกล่าวจะมีน้ำหนักมาก แต่ถ้ามีรูปทรงที่ทำให้มีปริมาตรมากด้วย ก็ทำให้ความหนาแน่นน้อยลง และก็จะสามารถลอยน้ำได้ 2) เรือเหล็กลอยน้ำที่สัมพันธ์กับการลอยน้ำของพระศักดิ์สิทธิ์ตามหลักการแล้ว เหล็กมีความหนาแน่นมากกว่าน้ำจึงจมน้ำ ทำให้เรือเหล็กมีความหนาแน่นน้อยกว่าน้ำ จึงลอยน้ำได้ สอดคล้องงานวิจัยของ Surasit Rojananan (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กรณีศึกษาการวิเคราะห์ความเสียหายของงานเชื่อมพระพุทธรูปทองเหลือง” พบว่า ลักษณะภายนอกของชิ้นงานเชื่อมมีบริเวณรอยเชื่อมไม่เต็มด้านราก โครงสร้างจุลภาคบริเวณรอยเชื่อมประกอบด้วยเฟสแอลฟา+บีตา รูพรุน และสารมลทิน ผลการวิเคราะห์ส่วนผสมทางเคมีพบว่ามีส่วนมลทินประกอบด้วยตะกั่ว เหล็ก อะลูมิเนียม และดีบุก ทำให้ความแข็งแรงบริเวณรอยเชื่อมมีค่าน้อยที่สุด ส่งผลให้ความต้านทานแรงดึงสูงสุดมีค่าลดลง ค่าร้อยละการยึดตัวของชิ้นงานเชื่อมลดลง ชิ้นงานขาดออกจากกันบริเวณรอยเชื่อม ลักษณะผิวการแตกหักของรอยเชื่อมเป็นการแตกแบบเหนียว สรุปได้ว่าการมีรอยเชื่อมไม่เต็มด้านราก มีรูพรุนและมีสารมลทินมาก เป็นสาเหตุของการเสียหาย ดังนั้นการศึกษานี้จึงเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมงานเชื่อมทองเหลือง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการเสียหายต่อไป

3.3) การวิเคราะห์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ เกี่ยวกับพิธีกรรม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ด้านหลวงพ่อกษร พบว่า พระพุทธรูปลอยน้ำ ความศรัทธาในการสร้างทำนุบำรุงศาสนา เน้นการจัดงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ไปด้วยลูกศิษย์และความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกษร ที่มีคนจำนวนมากมาราบสักการะบูชา 2) การอนุรักษ์วัฒนธรรมพระศักดิ์สิทธิ์ในลุ่มแม่น้ำพบว่า มีเชื่อโดยเน้นการฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ตามหลักพระศักดิ์สิทธิ์ถือเป็นเครื่องหมายของแสดงถึงความสงบเย็น ความเมตตา และความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน เราจำเป็นต้องมีการสนับสนุนในทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องงานวิจัยของ Phrakru Sripanyavikrom (2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า คัมภีร์พระพุทธศาสนา ทั้งในส่วนของพระไตรปิฎก และอรรถกถา มีการใช้สัญลักษณ์เพื่อการสื่อสารอยู่ทั่วไป ยกเว้นพระอภิธรรมปิฎก

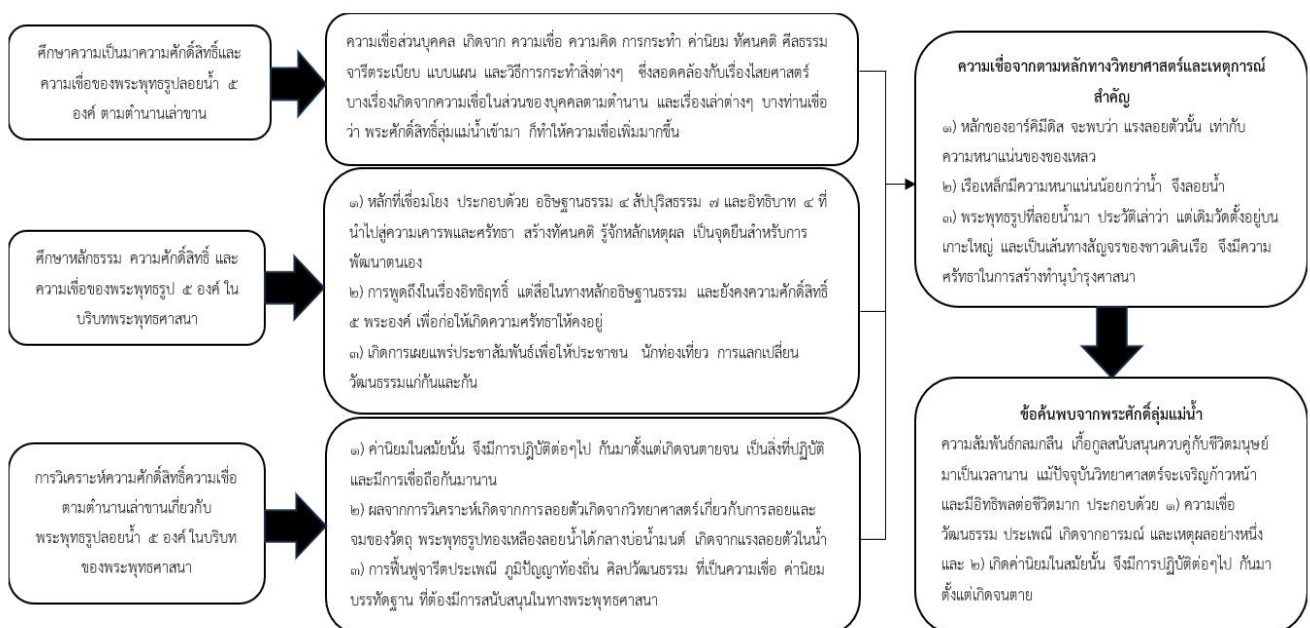
รูปแบบของสัญลักษณ์มีทั้งส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคม และที่กำหนดขึ้นใช้เฉพาะในกลุ่มภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา ส่วนที่กำหนดขึ้นใช้เฉพาะกลุ่ม มีทั้งที่กำหนดขึ้นแบบอิสระ ใช้เฉพาะกิจเฉพาะกรณีและส่วนที่กำหนดขึ้นโดยอาศัยธรรมเนียม

3.4) การยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา พบว่า เน้นการเชื่อมโยงการเล่าขานประเพณีลอยน้ำของพระองค์มีความเชื่อมโยงระหว่างอดีตถึงปัจจุบันความศรัทธาและการรักษาประเพณีทุกวันนี้มีความ

เชื่อมโยงที่สืบสานต่อยอดกันมา เพื่อนำไปสู่ความเชื่อทาง ประเพณี และวัฒนธรรมในวิถีศรัทธา การอนุรักษ์ กิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบเสริมบารมีให้กับหลวงพ่อดำความเชื่อตำนานแล้วการมาเคารพศรัทธาบูชา สอดคล้อง งานวิจัยของ Sakchai Kiatnakin (1999) การวิจัยนี้ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าศิลปกรรมของชุมชนที่ผลิต เครื่องปั้นดินเผาและศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชนของชาวบ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาผลการวิจัยพบว่าคุณค่าศิลปกรรมที่ปรากฏใน ชุมชนคือคุณค่าด้านวัฒนธรรมคุณค่าด้านสุนทรียภาพและจริยธรรมคุณค่าด้านบุคลิกภาพและอารมณ์คุณค่า ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางศิลปกรรมคุณค่าด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางสังคมในส่วนของความสัมพันธ์ ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน

สรุปองค์ความรู้

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา” โดยมีรายละเอียด ที่ได้นำเสนอตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา” มีหลักสำคัญ โดยมีองค์ความรู้สำคัญตามจากแผนภาพที่ 1

สรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้ จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การนำเสนอ “ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา” มีหลักสำคัญ ประกอบด้วย

1) ศึกษาความเป็นมาความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อของพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ตามตำนานเล่าขาน พบว่า ความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีตระเบียบ แบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องไสยศาสตร์ บางเรื่องเกิดจากความเชื่อในส่วนของคุณค่าตามตำนาน และเรื่องเล่าต่างๆ บางท่านเชื่อว่า พระศักดิ์ลุ่มแม่น้ำเข้ามา ก็ทำให้ความเชื่อเพิ่มมากขึ้น

2) ศึกษาหลักธรรม ความศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อของพระพุทธรูป 5 องค์ ในบริบทพระพุทธศาสนา พบว่า 1) หลักที่เชื่อมโยง ประกอบด้วย อธิษฐานธรรม 4 สัมปรีชธรรม 7 และอิทธิบาท 4 ที่นำไปสู่ความเคารพ และศรัทธา สร้างทัศนคติ รู้จักหลักเหตุผล เป็นจุดยืนสำหรับการพัฒนาตนเอง 2) การพูดถึงในเรื่องอิทธิฤทธิ์ แต่สื่อในทางหลักอธิษฐานธรรม และยังคงความศักดิ์ 5 พระองค์ เพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาให้คงอยู่ และ 3) เกิดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชน นักท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมแก่กันและกัน

3) การวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา พบว่า 1) ค่านิยมในสมัยนั้น จึงมีการปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่เกิดจนตายจน เป็นสิ่งที่ปฏิบัติและมีการเชื่อถือกันมานาน 2) ผลจากการวิเคราะห์เกิดจากการลอยตัวเกิดจากวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการลอยและจมของวัตถุ พระพุทธรูปทองเหลืองลอยน้ำได้กลางบ่อน้ำมนต์ เกิดจากแรงลอยตัวในน้ำ 3) การฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ที่เป็ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ที่ต้องมีการสนับสนุนในทางพระพุทธศาสนา

4) ความเชื่อจากตามหลักทางวิทยาศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) หลักของอาร์คิมิดีส พบว่า แรงลอยตัวนั้น เท่ากับ ความหนาแน่นของของเหลว 2) เรือเหล็กมีความหนาแน่นน้อยกว่าน้ำ จึงลอยน้ำ และ3) พระพุทธรูปที่ลอยน้ำมา ประวัติเล่าว่า แต่เดิมวัดตั้งอยู่บนเกาะใหญ่ และเป็นเส้นทางสัญจรของชาวเดินเรือ จึงมีความศรัทธาในการสร้างทำนุบำรุงศาสนา

5) จากข้อค้นพบจากพระศักดิ์ลุ่มแม่น้ำ พบว่า ความสัมพันธ์กลมกลืน เกื้อกูลสนับสนุนควบคู่กับชีวิตมนุษย์มาเป็นเวลานาน แม้ปัจจุบันวิทยาศาสตร์จะเจริญก้าวหน้าและมีอิทธิพลต่อชีวิตมาก คือ 1) ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี เกิดจากอารมณ์ และเหตุผลอย่างหนึ่ง และ 2) เกิดค่านิยมในสมัยนั้น จึงมีการปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่เกิดจนตาย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ข้อเสนอแนะครั้งต่อไปโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) ควรวางแผนในการศึกษาประวัติศาสตร์ ความ เป็นมาในการให้ความรู้เกี่ยวกับ ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้เข้าถึง 2) ควรมีใช้สื่อในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญของ ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาและรู้ความเป็นมาเพื่อให้เกิดความรู้เชิงประวัติศาสตร์ และ3) ควรมีการปลูกฝัง การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีลอยน้ำ พระศักดิ์สิทธิ์ในลุ่มแม่น้ำ ทั้งในเรื่องของความเชื่อ คติธรรม และเชิงสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดความสนใจในประเพณีลอยน้ำตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา

2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) ควรมีการให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมาในการให้ความรู้เกี่ยวกับ ความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดให้ความรู้เกี่ยวกับไม่ให้เกิดเพี้ยนเวลาไปถ่ายทอดต่อกันรุ่นสู่รุ่น 2) ควรมีการส่งเสริมในการใช้สื่อ เพื่อเป็นแนวทางในการเชิญผู้คนมาท่องเที่ยว และสะท้อนถึงคตินิยมเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญของความศักดิ์สิทธิ์ความเชื่อตามตำนานเล่าขานเกี่ยวกับพระพุทธรูปลอยน้ำ 5 องค์ ในบริบทของพระพุทธศาสนา และ 3) ควรมีการพัฒนาการเกี่ยวกับในการปลูกฝัง การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีลอยน้ำ พระศักดิ์สิทธิ์ในลุ่มแม่น้ำ ทั้งในเรื่องของความเชื่อ คตินิยม และเชิงสัญลักษณ์

3) ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1) ควรมีศึกษารูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวกับตำนานและการเล่าขานถึงประเพณีลอยน้ำของพระศักดิ์สิทธิ์ ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเจาะจงพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้มีความหลากหลายในการวิจัย 2) ควรศึกษาการส่งเสริมตำนานและการเล่าขานถึงประเพณีลอยน้ำของพระศักดิ์สิทธิ์ ในรูปแบบอื่นๆ โดยสอดแทรกความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคตินิยม และความเชื่อของคนในสมัยนั้น และ 3) ควรมีการศึกษาเสริมข้อมูลเกี่ยวกับตำนานและการเล่าขานถึงประเพณีลอยน้ำของพระศักดิ์สิทธิ์โดยการติดตามผล และพัฒนารูปแบบ ให้มาเป็นรูปธรรมให้ตีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

References

- Boonnampham (2 0 2 1). *Legend of the 5 floating Buddha statues*. Retrieved from <https://boonumpar-thailand.com/>
- Kiattisak Nakprasith et al. (2004). “A Study of Buddhist Beliefs and Practices of Buddhists in Nakhon Ratchasima Province.” Research Report. Institute of Buddhist Research: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Nippon Suksawas (1 9 8 6). Thai Traditional Literature Related to Customs and Traditions. Bangkok: Netikul Printing.
- Amara Prasithrathsint (1989). Definitions of Terms in Sociolinguistics. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Buddhist Places Division, Department of Religious Affairs (2 0 0 2). *Temple Development Manual. Educational park in the temple, temple courtyard, sports courtyard*. Bangkok : Religious Printing House.
- Chailairudee Yuwanasiri and colleagues (2005). Study of the essence of Lanna folk legends about Buddhism from ancient documents. *Research report. Buddhist Research*. Institute Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

- Channipa Duangwilai (2013). The legend of Buddha statues in Thai-Lao border communities: cultural meaning communication and role in building social relationships. *Thesis for the degree of Doctor of Philosophy*. Thai language major. Mahasarakham University.
- Department of Cultural Promotion (2019). Ministry of Culture, Epic Performances Ramayana ASEAN. “*Cultural Journal*”. Year 58. Issue 2.
- Ornwattana Chinphan (2010). Drama performance format for making vows and rituals of beliefs: the case of performances at Ban Laem Temple. *Samut Songkhram Province. Research report*. Suan Sunandha Rajabhat University.
- Phra Brahmakunaporn (2005). *Buddhism in Asia. 2nd printing*. Bangkok: Thammasabha.
- Phrakru Sripanyavikrom (2015). Buddhist symbols in Thai society. *Doctor of Buddhist Studies thesis*. Department of Buddhism. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrarajworamuni (1984). *The Sangha Institute and the Thai Sangha*. Bangkok: Komonkeemthong Foundation Publishing.
- Praphan Kulvinitchai (2013). Analysis of Buddha images as sacred objects for Buddhists. *Research report*. Buddhist Research Institute Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sakchai Kiatnakin (1999). *The relationship between the value of art and the formation of attitudes towards oneself and attachment to the community*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Sucdeep Punyanuparp. (1997). *Buddhist Doctrine in Theravada Buddhist Scriptures*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Somchai Bunlert. (2019). *A Study of Sacredness and Legends of Floating Buddha Statues in Thailand*. Doctoral Dissertation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wimon Chatwilai. (2018). *Sacredness in Folklore: A Comparative Study of Traditions and Cultures in Thailand*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Sucdeep Punyanupap (2008). *Comparative religion*. Printed No. 5. Bangkok: Mahamakut Rajavidyalaya University.
- Surasit Rojananan (2013). A case study of damage analysis of welding of a brass Buddha image. *Research report*. National Research Council of Thailand. Thailand Research Fund. Bangkok :Kasetsart University.

